

Rozečteno

TIPY REDAKCE

Vratislav Maňák
S Wittgensteinem v gay sauně
Host, Brno 2026
183 stran

O čem se nedá mluvit, o tom se má zkusit psát, parafrázuje Vratislav Maňák Ludwiga Wittgensteina, který figuruje i v titulu jeho novinky. Tento filosof jazyka je v české literatuře vůbec nějaký populární, u Kolmačky řezal žáka, u Maňáka se tedy potí. Dobrá zpráva je, že vypoceny není text. Naopak, prózy na pomezí eseje a reportáže plavně zvládají nejen přechody mezi středoevropskými metropolemi, ale také mezi žánry, odkazy a rovinami. Spojuje je gay zkušenost, jednou ve vídeňské sauně, podruhé v budapeštských lázních, potřetí v Brně na opeře a děje se tu něco snad záhodného: jako se úvodní citovaná věta o psaní dá vztáhnout na kdejaké téma, tak se i Maňákova knížka dá číst nejen jako nějaká minority report. (jn)

Jakub Střelec
Od testu k terapii. Forenzní psychiatrie v poválečné obnově Evropy
Karolinum, Praha 2026
254 stran

To jsou takové obsese. U mě aktuálně vina mezi klinickou a forenzní psychiatrií. Je fajn, když vám při takovém záchvatu případně do rukou čerstvá publikace. Jako bonbonek přímo pod jazyk. Karolinum teď přišlo s původní disertací Jakuba Střelce,

který na kazuistikách a dobové i současné odborné literatuře mapuje terén česko-slovenské, britské a německé psychiatrie mezi těmito jejími dvěma kmeny po druhé světové válce po rok sedmdesát. Těžké čtení. Nejtěžší asi tam, kde si psychiatrii toho i onoho kmene nevědí rady s infanticidou či psychózami zaviněnými dvěma šilennými světovými konflikty. Šílenství se tu bezradně přehazuje z území sociologického na psychologické a hned zase kriminální. Není snadné se v tom vyznat. Střelcovo psaní nedá nic zadarmo. A hlavně: na žádné další straně uzdravení. Člověk je pak akorát rád, že má tu svou nevinnou obsesi. (jf)

Robert M. Sapolsky
Máme na vybranou? Otázka svobodné vůle z pohledu moderní vědy
přeložil Pavel Pecháček
Argo, Praha 2025
454 stran

Celý život máte pocit, že se rozhodujete. Ranní káva, volba partnera, hlasování ve volbách... samá svobodná rozhodnutí. Stanfordský neurobiolog a primatolog Robert Sapolsky, který desetiletí studoval stresové hormony u pavánů a lidí, vám ale vysvětlí, že nic z toho nebyl ani váš úmysl, ani zásluha. Dokonce ani vaše vina. Tahá do toho genetiku, evoluci, neurovědu, traumatologii i kvantovou fyziku a ze všeho skládá podvratný argumentační řetězec: jste součet sil, které vás do aktuální životní situace dostaly jako kulečnickovou kouli. Jste součet genů, hormonů, kulturních zvyků a toho, co váš pradědeček zažil ve válce a generace před ním až k Velkému třesku. Žádná svobodná vůle. Můžete se nad tím ušklíbat (jako kdybyste měli na vybranou), nebo přijmout jeho morálně nihilistický program: péče o životní

prostředí, spravedlnost, která netrestá, ale léčí, společnost, která nehledá viníky, ale mění podmínky, jež viníky vytvářejí. Sapolsky nám bere svobodnou vůli, ale výměnou nabízí o něco lidštější svět. (on)

Joe Hill — Gabriel Rodriguez
Zámek a klíč. Vítejte v Lovecraftu
přeložil Jan Kantůrek
Comics Centrum, Praha 2011
168 stran

Jedna z nejdůležitějších knih mého dětství, jež ve mně zároveň živila lásku ke komiksu, byli *Svorní gambusini*, obrovský fascikl příběhů Jaroslava Foglara, které komiksové zpracovali nejrůznější výtvarníci. V hromadě sebraných komiksů byl jeden, který mě přitahoval nejvíce a o němž jsem až mnohem později zjistil, že vznikl prvně jako komiks a až poté jej Foglar přepsal do klasické knihy. Byla to *Modrá rokle*, dobrodružství, kterému dal vizuální podobu Kája Saudek. Myslím, že právě díky němu mám tak rád komiksovou sérii *Zámek a klíč*. Joe Hill a Gabriel Rodriguez vystavěli svůj o poznání hororovější příběh na základě světů Stephena Kinga a H. P. Lovecrafta, s *Modrou roklí* toho má ale dost společného: temnou atmosféru, za protagonisty teenagery a jeskyni, v níž se ukrývá děsivé tajemství. (vm)

Jason Burke
The Revolutionists. The Story of the Extremists Who Hijacked the 1970s
Bodley Head, London 2025
768 stran

Historik Eric Hobsbawm dvacáté století slavně nazval stoletím extrémů. Zvláště desátá a čtyřicátá léta přinesly hlubiny, jichž jsme se naštěstí znovu nedotkli. Jedna pozdější dekáda však přinesla něco nového: extremismus. Během sedmdesátých let v Evropě, na Blízkém, Středním i Dálném východě začaly vybuchovat bomby, mizet civilní letadla a množit se radikální manifesty. Politický i náboženský radikalismus si osedlal násilí na civilistech a do běžného slovníku vstoupil termín terorismus. Všechny tyto pohyby i jejich protagonisty od skupiny Baader-Meinhof, iránské radikály po Japonskou rudou armádu líčí britský novinář Jason Burke v monumentální knize *The Revolutionists* (Revolucionáři). (zst) ●